

การวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู*

AN ANALYSIS OF PROBLEMS, CONTEXTS, AND NEEDS OF STAKEHOLDERS REGARDING FINANCIAL LITERACY PROMOTION FOR PRE-SERVICE TEACHERS

ตะวัน ทองสุข, ชุลิดา เหมตะศิลป์, อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์*

Tawan Thongsuk, Chulida Hemtasin, Unyaparn Sinlapaninman*

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Kalasin, Thailand

*Corresponding author E-mail: Unyaparn.si@ksu.ac.th

*Tel: 095-194-1515

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม และ 2) สังเคราะห์ฉันทามติร่วมและจุดแตกต่างระหว่างกลุ่ม ในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม รวม 45 ราย คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารระดับคณะ 5 ราย อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 8 ราย และนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 - 4 ที่อยู่ในช่วงเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 32 ราย เครื่องมือวิจัยเป็นแบบคำถามสนทนากลุ่มที่ครอบคลุมมิติปัญหา บริบท และความต้องการ ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมก่อนนำไปใช้ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยกลุ่มผู้บริหารและอาจารย์ใช้รูปแบบเผชิญหน้า ส่วนกลุ่มนักศึกษาดำเนินการ 2 ครั้ง ทั้งรูปแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงประเด็นแบบสะท้อนคิดร่วมกับ Framework Analysis ผลการวิจัยพบประเด็นหลัก 9 อีมี จำแนกเป็น 2 ระดับฉันทามติ ได้แก่ อีมีร่วมทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 5 อีมี ครอบคลุม 1) ข้อจำกัดโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 2) การบูรณาการในบริบทครูและการประยุกต์ใช้จริง 3) แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักศึกษา 4) ความต้องการทักษะและความรู้ด้านการเงิน และ 5) กลยุทธ์สนับสนุนการพัฒนาในรูปแบบที่ยืดหยุ่น และอีมีร่วมเฉพาะ 2 กลุ่ม จำนวน 4 อีมี ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร 2) ผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตและภาพลักษณ์สถาบัน 3) ปัจจัยครอบครัวและสังคมที่เป็นอุปสรรค และ 4) ประสบการณ์เชิงลบกับการเรียนการเงินที่ผ่านมา ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลสำคัญต่อการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรในบริบทสถาบันผลิตครู

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้การเงิน, นักศึกษาวิชาชีพครู, การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

Abstract

This research article aimed to 1) Analyze the problems, contexts, and needs of each stakeholder group, and 2) Synthesize the shared consensus and divergent perspectives across groups, regarding the promotion of financial literacy for pre-service teachers at the Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University. The study employed a qualitative research methodology. The informants comprised three groups totaling 45 participants, selected through purposive sampling: 5 faculty administrators, 8 instructors and academic advisors with at least 3 years of teaching experience, and 32 third- and fourth-year pre-service teachers who were preparing for their professional practicum. The research instrument was a focus group discussion guide covering three dimensions: problem-related, context-related, and needs-related issues, which was reviewed for appropriateness prior to use. Data were collected through focus group discussions conducted separately for each stakeholder group, with the administrator and instructor groups in face-to-face sessions, while the student group engaged in two rounds through both face-to-face and online sessions. The data were analyzed using Reflexive Thematic Analysis integrated with Framework Analysis. The findings revealed 9 core themes across 2 levels of consensus: 5 themes shared across all three groups, including 1) Curriculum structure and content limitations, 2) Integration into the teaching profession context and practical application, 3) Student motivation and engagement, 4) Financial knowledge and skill needs, and 5) Flexible support strategies; and 4 themes shared between only two groups, namely 1) Resource and personnel constraints, 2) Impact on graduate quality and institutional image, 3) Family and social factors as obstacles, and 4) Negative prior experiences with financial education. These findings provide essential information for designing co-curricular activities within the context of teacher education institutions.

Keywords: Financial Literacy, Pre-Service Teachers, Needs Analysis, Stakeholders

บทนำ

ความฉลาดรู้การเงิน (Financial Literacy) ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2023) ได้พัฒนากรอบการวัดระดับความฉลาดรู้การเงินระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมทั้งมิติความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมทางการเงิน และชี้ว่าประชากรที่มีความฉลาดรู้การเงินสูงสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวโน้มออมและลงทุนได้อย่างเหมาะสม และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวสูงกว่า (Lusardi, A. & Mitchell, O. S., 2014) สำหรับประเทศไทย ผลการสำรวจทักษะทางการเงิน พบว่า รายไทยมีพัฒนาการด้านทักษะทางการเงินดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 71.4 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ที่ร้อยละ 60.5 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า

ยังมีจุดที่ต้องพัฒนาต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านทัศนคติทางการเงินที่มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยจากการสำรวจครั้งก่อน และด้านความรู้ทางการเงินที่ยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญ สอดคล้องกับที่ Hastings, J. S. et al. ทบทวนวรรณกรรม และพบว่า ระดับความฉลาดรู้การเงินมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางการเงินในหลายมิติ (Hastings, J. S. et al., 2013) และ Lusardi, A. & Mitchell, O. S. ที่ยืนยันว่าบุคคลที่มีความฉลาดรู้การเงินสูงมีแนวโน้มวางแผนเกษียณ สะสมความมั่งคั่ง และหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่มีต้นทุนสูงได้ดีกว่าในระยะยาว (Lusardi, A. & Mitchell, O. S., 2014)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับครัวเรือนไทย รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2567 ระบุว่า จำนวนรายจนเพิ่มขึ้นเป็น 3.43 ล้านราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.89 ของประชากรทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.41 ในปี 2566 และในกลุ่มครัวเรือนยากจน พบว่า มีสัดส่วนถึงร้อยละ 39.10 ที่แบกรับภาระหนี้สิน โดยภาระหนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.77 เกิดจากการกู้ยืมเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน สะท้อนให้เห็นว่ารายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจำเป็นเป็นรากเหง้าสำคัญของวงจรหนี้สินในระดับครัวเรือน นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำด้านรายจ่ายยังคงอยู่ในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคอยู่ที่ 0.333 และกลุ่มประชากรที่มีรายจ่ายต่ำสุดร้อยละ 20 ต้องใช้จ่ายเงินประมาณครึ่งหนึ่งไปกับอาหารและเครื่องดื่มเพียงอย่างเดียว ทำให้แทบไม่มีศักยภาพเหลือสำหรับการออมหรือการสร้างความมั่นคงทางการเงิน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568) ปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงเป็นพิเศษในกลุ่มวิชาชีพครู โดยมีรายงานว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาราว 720,000 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 80 ของครูทั่วประเทศ มีภาระหนี้สินรวมกว่า 1.4 ล้านล้านบาท หรือเฉลี่ยรายละ 1.94 ล้านบาท โดยเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุด คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู (ร้อยละ 64) รองลงมา คือ ธนาคารออมสิน (ร้อยละ 25) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Lusardi, A. & Mitchell, O. S. พบว่า บุคคลที่มีความฉลาดรู้การเงินต่ำมีแนวโน้มสะสมหนี้และสะสมความมั่งคั่งได้น้อยกว่าในระยะยาว (Lusardi, A. & Mitchell, O. S., 2014) สถานการณ์ดังกล่าวจึงนำไปสู่ข้อเสนอทางวิชาการว่าการเสริมสร้างสมรรถนะทางการเงินตั้งแต่ช่วงผลิตครูอาจเป็นแนวทางเชิงป้องกันที่สำคัญในการตัดวงจรหนี้สินก่อนเข้าสู่วิชาชีพ

เมื่อพิจารณาบทบาทของวิชาชีพครูในระดับลึกขึ้น พบว่า ครูไม่เพียงเป็นกลุ่มที่มีปัญหาหนี้สิน แต่ยังเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนรุ่นถัดไป สอดคล้องกับที่ สุรน วงศ์แดง ชี้ว่านักศึกษาครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความฉลาดรู้การเงินก่อนเข้าสู่วิชาชีพ แต่หลักสูตรครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของไทยส่วนใหญ่ยังไม่บรรจุรายวิชาการเงินส่วนบุคคล ทำให้นักศึกษาขาดทักษะการจัดการเงินตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วิชาชีพ (สุรน วงศ์แดง, 2568) ทั้งนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนจุดอ่อนของนักศึกษาไทยในด้านนี้อย่างเป็นรูปธรรม โดย ศิรินุช อินละคร ที่สำรวจนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จำนวน 400 ราย พบว่า ความรู้ทางการเงินบุคคลอยู่ในระดับต่ำ จุดอ่อนสำคัญ คือ อัตราเงินเฟ้อ ดอกเบี้ยทบต้น การลงทุน และบัตรเครดิต (ศิรินุช อินละคร, 2563) ขณะที่ พัชราภา อินทพรต และคณะ สำรวจนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 350 ราย พบว่า ความฉลาดรู้การเงินภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับน้อยที่สุด (พัชราภา อินทพรต และคณะ, 2566ก) นักวิชาการไทยจึงได้พัฒนานวัตกรรมการสอนหลายรูปแบบเพื่อยกระดับความฉลาดรู้การเงิน เช่น พัชราภา อินทพรต และคณะ ใช้หลักสูตรเสริม

โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ (พัชรภา อินทพรต และคณะ, 2566) รัตน์วัชร เพ็ญรัตนศิริ วัฒนาโปรแกรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (รัตน์วัชร เพ็ญรัตนศิริ, 2567) เช่นเดียวกับ อรรถพล คณิตขจรกุล พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับ นิสิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยพะเยา (อรรถพล คณิตขจรกุล, 2567) และ กนิชชา ศิริศักดิ์ และคณะ พัฒนาการดเกม เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินดิจิทัลของนิสิตครู (กนิชชา ศิริศักดิ์ และคณะ, 2567) ซึ่งทุกงานให้ผลพัฒนา เชิงบวกอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อทบทวนวรรณกรรมไทยในช่วงปี 2563 - 2568 พบว่า การศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งเน้นที่การวัดระดับความฉลาดรู้ การวิเคราะห์ปัจจัย หรือการพัฒนานวัตกรรมการสอน โดยใช้มุมมองของนักศึกษา เป็นหลัก ขณะที่ยังขาดการศึกษาเชิงคุณภาพที่วิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในสถาบันผลิตครู ทั้งจากมุมมองของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาวิชาชีพครูเอง ช่องว่างทาง การวิจัยดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาค้นคว้าที่มุ่งสำรวจมิติเชิงลึกของการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบัน ผลิตครูในประเทศไทย

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าความฉลาดรู้การเงินเป็นสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลต่อ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของบุคคล ครอบครัว และประเทศ แม้ว่าผลการสำรวจในระดับชาติจะชี้ว่ารายไทย มีพัฒนาการด้านทักษะทางการเงินดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านความรู้ทางการเงินยังคงเป็น จุดอ่อนที่ต้องพัฒนา สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหานี้ครัวเรือนและภาระหนี้สินของครูที่อยู่ในระดับวิกฤต ขณะที่ นักศึกษาวิชาชีพครูซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการถ่ายทอดความฉลาดรู้การเงินสู่เยาวชนรุ่นต่อไป กลับขาดโอกาส ในการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวอย่างเป็นระบบในช่วงการศึกษา และเมื่อทบทวนวรรณกรรมในประเทศ พบว่า ยังขาดงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาสภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถาบัน ผลิตครูอย่างเป็นระบบ ทั้งจากมุมมองของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาวิชาชีพครูเอง ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการส่งเสริม ความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเป็นจุดเริ่มต้นของ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันผลิตครูในประเทศไทย โดย ผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ใน 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับสถาบัน เป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับ สถาบันผลิตครูในการพัฒนาหลักสูตร รายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้เรียนได้อย่างตรงจุด 2) ระดับเครือข่าย เป็นแนวทางให้สถาบันผลิตครู ในเครือข่ายอุดมศึกษาทั่วประเทศนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนาความฉลาดรู้ การเงินของนักศึกษาวิชาชีพครู และ 3) ระดับองค์ความรู้ เป็นการขยายฐานความรู้เชิงคุณภาพในประเด็น การส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูในบริบทไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการต่อยอดการศึกษา ในมิติอื่น ๆ ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

2. เพื่อสังเคราะห์นันทามติร่วมและจุดแตกต่างของมุมมองระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้กระบวนทัศน์เชิงตีความและสร้างความหมาย (Interpretivist-constructionist Paradigm) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็น ทั้งในระดับมุมมองรายกลุ่มและในระดับการสังเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลัก

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการคัดเลือก

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติในการคัดเลือก ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าสำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวม 45 ราย โดยกลุ่มที่ 1 ผู้บริหารระดับคณะ จำนวน 5 ราย คัดเลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งบริหารซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาหลักสูตรและสมรรถนะ ของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย คณบดี 1 ราย รองคณบดี 3 ราย และประธานหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 1 ราย กลุ่มที่ 2 อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 8 ราย คัดเลือกจากอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาวิชาชีพครูและมีประสบการณ์การสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งทำให้เข้าใจพฤติกรรมและบริบทการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และกลุ่มที่ 3 นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 - 4 จำนวน 32 ราย คัดเลือกจากนักศึกษาที่มีประสบการณ์การจัดการการเงินด้วยตนเองมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา และอยู่ในช่วงเตรียมออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงสามารถสะท้อนสภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็น ได้ชัดเจนกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 2

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือหลักที่ใช้ คือ แบบคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) ที่พัฒนาขึ้น โดยการประยุกต์ใช้กรอบคำถามของ McKenney, S. & Reeves, T. C. ปรับเป็นภาษาไทยและสอดคล้องกับบริบทของสถาบันการผลิตครู (McKenney, S. & Reeves, T. C., 2012) ครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ มิติปัญหา (Problem-related) มิติบริบท (Context-related) และมิติความต้องการ (Needs-related) แบ่งออกเป็น 2 ชุด ตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์ จำนวน 15 ข้อ และชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครู จำนวน 11 ข้อ กระบวนการพัฒนาเครื่องมือดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ประยุกต์กรอบคำถามดังกล่าวมาเป็นโครงคำถามหลัก 3) แปลและปรับสำนวนภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม และ 4) ปรับโครงสร้างคำถามให้เหมาะสมกับลักษณะและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ในเดือนมีนาคม 2568 ตามหลักการความเป็นเอกพันธุ์ของกลุ่ม (Homogeneity Principle) ตามแนวคิดของ Krueger, R. A. & Casey, M. A. ที่เสนอว่าผู้เข้าร่วมที่มีลักษณะร่วมกันจะรู้สึกผ่อนคลายและกล้าแลกเปลี่ยนความเห็นได้อย่างเปิดเผย (Krueger, R. A. & Casey, M. A., 2015) อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์เชิงตีความและสร้างความหมายของการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์ดำเนินการในรูปแบบเผชิญหน้า กลุ่มละ 1 ครั้ง ระยะเวลา 60 นาที สำหรับกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่มแบบเผชิญหน้า (In-person Focus Group Discussion) ระยะเวลา 60 นาที และครั้งที่ 2 ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่มออนไลน์แบบประสานเวลา (Synchronous Online Focus Group) ผ่านโปรแกรม Google Meet โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามแบบไม่ระบุตัวตนผ่านกระดาน Padlet (Stewart, K. & Williams, M., 2005) ระยะเวลา 60 นาที ครั้งที่ 2 ดำเนินการในรูปแบบที่ไม่ระบุตัวตน เป็นการแก้ไขข้อจำกัดที่พบในรอบเผชิญหน้า ซึ่งนักศึกษาบางส่วนแสดงความลังเลในการเปิดเผยมุมมองอย่างตรงไปตรงมา การเก็บข้อมูลในรูปแบบที่ไม่ระบุตัวตนจึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลกล้าแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระมากขึ้น การสนทนาทุกครั้งดำเนินการโดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้นำการสนทนา (Moderator) สำหรับรูปแบบเผชิญหน้ามีผู้ช่วยวิจัยบันทึกเสียงและจดบันทึก ก่อนนำไปถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) ส่วนรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet และ Padlet ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลพิมพ์ตอบบนกระดาน Padlet โดยตรงเป็นข้อความ (Text-based Data) เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงประเด็นแบบสะท้อนคิด (Reflexive Thematic Analysis: RTA) ผ่าน 6 ขั้นตอน (Braun, V. & Clarke, V., 2022) ได้แก่ 1) ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล 2) สร้างรหัสเริ่มต้น 3) สร้างธีมเบื้องต้น 4) ทบทวนและพัฒนาธีม 5) นิยามและตั้งชื่อธีม และ 6) เขียนรายงานผล ร่วมกับ Framework Analysis ในขั้นที่ 4 และ 5 เพื่อจัดทำเมทริกซ์ธีม x กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Gale, N. K. et al., 2013) ระบุทั้งธีมร่วมที่ปรากฏในทุกกลุ่ม (Shared Themes) และธีมเฉพาะกลุ่ม (Group-specific Themes) สะท้อนจุดบรรจบและจุดแตกต่างของมุมมอง การบูรณาการ RTA และ Framework Analysis สามารถดำเนินการได้อย่างกลมกลืนเนื่องจากทั้ง 2 วิธีอยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์เชิงคุณภาพเดียวกัน เพื่อยืนยันความหนักแน่นของข้อค้นพบ ผู้วิจัยใช้กระบวนการสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบความสอดคล้องและความขัดแย้งของข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาวิชาชีพครู

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) ผลการวิเคราะห์รายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 3) ผลการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวนรวม 45 ราย คัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดล่วงหน้า แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามบทบาทในระบบการผลิตครู เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมจากผู้กำหนดนโยบาย ผู้สอน และผู้เรียน รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (ราย)	คุณสมบัติ/เกณฑ์การคัดเลือก
1. ผู้บริหารระดับคณะ	5	คนบดี 1 ราย, รองคนบดี 3 ราย, ประธานหลักสูตร 1 ราย
2. อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา	8	อาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาวิชาชีพครูและมีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี
3. นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 - 4	32	มีประสบการณ์การจัดการการเงินไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา และอยู่ในช่วงเตรียมออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มสามารถสะท้อนสภาพปัญหา บริบท และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินจากมุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมทุกระดับของระบบการผลิตครู

2. ผลการวิเคราะห์รายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละกลุ่มผ่านกระบวนการ RTA เพื่อให้ได้ธีมที่สะท้อนมุมมองเฉพาะของแต่ละกลุ่ม กระบวนการวิเคราะห์เริ่มจากการถอดรหัสเริ่มต้น (Initial Coding) จัดหมวดหมู่ (Categories) และสังเคราะห์เป็นธีมหลัก (Themes) ก่อนนำไปเปรียบเทียบข้ามกลุ่มในขั้นตอนถัดไป

2.1 กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารระดับคณะ

การสนทนากลุ่มกับผู้บริหารดำเนินการในรูปแบบเผชิญหน้า ระยะเวลา 60 นาที ผลการวิเคราะห์ RTA พบธีมหลัก 6 ธีม (T1 - T6)

T1: ข้อจำกัดด้านโครงสร้างและทรัพยากร

ผู้บริหารทุกรายระบุถึงช่องว่างสำคัญระหว่างนโยบายที่สนับสนุน Soft Skills กับการปฏิบัติจริงในหลักสูตร หลักสูตรปัจจุบันมีภาระหนักสูงทำให้ยากต่อการเพิ่มเนื้อหาใหม่ ขณะเดียวกันสถาบันยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเงิน รวมถึงขาดสื่อดิจิทัลที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

“ปัญหาหลัก คือ เราไม่มีรายที่เชี่ยวชาญเรื่องการเงินจริง ๆ ในคณะ อาจารย์ทุกรายมีความตั้งใจดี แต่ขาดความมั่นใจในการสอนเรื่องนี้ ทำให้เนื้อหาไม่ถูกบรรจุแม้จะรู้ว่าจำเป็น”

T2: การบูรณาการความฉลาดรู้ทางการเงินในบริบทครู

ผู้บริหารเห็นพ้องว่าแนวทางที่เหมาะสมที่สุด คือ การบูรณาการในรายวิชาพื้นฐานที่มีอยู่มากกว่า การเปิดรายวิชาใหม่ซึ่งต้องผ่านกระบวนการสภาวิชาชีพ โดยเน้นรูปแบบ Problem-based Learning ที่ให้นักศึกษาได้ลงแก้ปัญหาจากชีวิตจริงในบริบทวิชาชีพครู

“ถ้าเราบูรณาการเข้าไปในวิชาทักษะชีวิตหรือวิชาชีพรู้ มันทำได้เลยโดยไม่ต้องรอ แล้วถ้าทำในรูปแบบ Problem-based Learning นักศึกษาจะเข้าใจมากขึ้น เพราะได้ลงแก้ปัญหาจริง”

T3: การมีส่วนร่วมและปัจจัยทางสังคมของนักศึกษา

ผู้บริหารสังเกตว่าปัญหาการขาดแรงจูงใจมีสาเหตุซ้อนกันหลายชั้น ทั้งตารางเรียนที่หนาแน่น วัฒนธรรมการบริโภค และครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมการออม แต่ยืนยันว่าหากกิจกรรมสนุกและเชื่อมกับชีวิตจริง นักศึกษาก็พร้อมมีส่วนร่วม

“นักศึกษาบางส่วนไม่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมด้วยเหตุผลด้านเวลาและภาระเรียน แต่ถ้ากิจกรรมสนุก น่าสนใจ และเชื่อมกับชีวิตจริง เขาก็อยากมา เราเห็นแล้วจากกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผ่านมา”

T4: ผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตและภาพลักษณ์สถาบัน

ผู้บริหารแสดงความกังวลถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วจากการขาดความฉลาดรู้ทางการเงิน ทั้งในระดับปัจเจก เช่น การมีหนี้สินและการ dropout และในระดับสถาบัน เช่น ภาพลักษณ์ที่ถูกตั้งคำถามในฐานะสถาบันผลิตครู

“เราเคยเห็นนักศึกษาที่ต้องออกกลางคัน เพราะไม่มีเงินจ่ายค่าธรรมเนียม ทั้งที่ผลการเรียนดี นี่คือ ความสูญเสียที่ป้องกันได้ถ้าเรามีทักษะการจัดการเงินที่ดีตั้งแต่ต้น”

T5: ความต้องการและเนื้อหาด้านการเงินสำหรับครูในอนาคต

ผู้บริหารระบุเนื้อหาที่มีความจำเป็นสูงมากครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ การวางแผนรายรับ - รายจ่าย การออมระยะยาว การจัดการหนี้ การวางแผนเกษียณ การลงทุนเบื้องต้น การเงินดิจิทัล การป้องกันภัยไซเบอร์ และการวางแผนชีวิตช่วงเริ่มทำงาน โดยเน้นว่าควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ชั้นปีที่ 1

“ความจำเป็นนี้อยู่ในระดับสูงมาก เพราะมันเป็นทักษะที่ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตของบัณฑิตโดยตรง และถ้าปลูกฝังตั้งแต่ปี 1 โอกาสที่จะเห็นผลในระยะยาวก็มีมากกว่า”

T6: กลยุทธ์และวิธีการสนับสนุนการพัฒนา

ผู้บริหารเสนอกิจกรรมหลากหลาย ทั้งเวิร์กช็อปร่วมกับหน่วยงานภายนอก ระบบที่ปรึกษา ชุมชนการเรียนรู้รุ่นพี่ - รุ่นน้อง และ Co-learning Space พร้อมกิจกรรมจำลองสถานการณ์และการประเมินผลครบ 3 มิติ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

“กิจกรรมต้องออกแบบให้เป็น Learning by Doing ให้นักศึกษาได้ทดลองจริง เช่น ลองวางแผนงบประมาณส่วนตัว ลองคำนวณหนี้ แล้วรู้สึกถึงผลที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่แค่ฟังบรรยาย”

2.2 กลุ่มที่ 2 อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา

การสนทนากลุ่มกับอาจารย์ดำเนินการในรูปแบบเผชิญหน้า ระยะเวลา 60 นาที ผลการวิเคราะห์ RTA พบธีมหลัก 7 ธีม (T1 - T7) ซึ่งมากกว่ากลุ่มผู้บริหาร 1 ธีม เนื่องจากอาจารย์มองเห็นรายละเอียดเชิงพฤติกรรม นักศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ลึกกว่า

T1: ข้อบกพร่องทางความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินของนักศึกษา

อาจารย์ทุกรายรายงานตรงกันว่านักศึกษาขาดความรู้การเงินทั้ง 3 มิติ ในด้านความรู้ พบว่าขาดทักษะพื้นฐานการวางแผนรายรับ - รายจ่าย ไม่เข้าใจกลไกดอกเบี้ย และขาดความเข้าใจเรื่องความปลอดภัยทางการเงินดิจิทัล ในด้านพฤติกรรมสังเกตเห็นแบบแผนการใช้จ่ายแบบวัตถุนิยมและขาดวินัยทางการเงินอย่างชัดเจน

“นักศึกษาหลายรายที่ฉันดูแลได้รับทุน กยศ. มาแล้วแต่กลับใช้หมดก่อนสิ้นเทอม บางรายกู้เงินนอกระบบมาจ่ายค่าหอ ปัญหามันลึกกว่าแค่ไม่มีเงิน คือ เขาไม่เคยเรียนรู้วิธีการจัดการเงินมาก่อนเลย”

T2: สาเหตุและปัจจัยต้นทางของปัญหา

อาจารย์วิเคราะห์สาเหตุ 2 ระดับ คือ ระดับครอบครัวและสังคม ซึ่งพบว่า การที่ครอบครัวไม่ได้ปลูกฝังเรื่องการเงินตั้งแต่เด็กเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ควบคู่กับอิทธิพลโซเชียลมีเดียที่กระตุ้นการบริโภค และระดับระบบการศึกษา ซึ่งพบว่า หลักสูตรไม่มีรายวิชาบังคับและขาดกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่มีความหมาย

“ปัญหามันเริ่มจากบ้าน นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยเห็นพ่อแม่ทำบัญชีครัวเรือน ไม่เคยถูกสอนให้แยกเงินออม แล้วพอมายู่อหอ เจอโซเชียล เจอเพื่อน เขาก็ใช้เงินตามกระแส เพราะไม่มีฐานความรู้มารองรับ”

T3: ข้อจำกัดในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

อาจารย์ระบุช่องว่างเชิงโครงสร้างที่ทำให้ความฉลาดรู้การเงินไม่ได้รับการพัฒนา รายวิชาส่วนใหญ่ไม่มีการบูรณาการ ขาดสื่อทันสมัย และระบบประเมินไม่ครอบคลุมพฤติกรรมและทัศนคติ วิชาทักษะชีวิต ซึ่งมีศักยภาพสูงยังไม่ถูกใช้อย่างเต็มที่

“ในวิชาทักษะชีวิตเราพูดถึงการดูแลสุขภาพ การสื่อสาร แต่ไม่ค่อยได้พูดเรื่องการเงินอย่างจริงจัง ทั้งที่มันเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญมาก แค่ปรับแผนการสอนก็ทำได้เลยโดยไม่ต้องรอเปิดวิชาใหม่”

T4: ผลกระทบของการขาดความรู้การเงินต่อชีวิตนักศึกษา

อาจารย์บรรยายผลกระทบที่สังเกตได้จริงทั้งระยะสั้น ได้แก่ การลาเรียน เพราะไม่มีเงินค่าเดินทาง ไม่สามารถซื้ออุปกรณ์การเรียน และในระยะยาว ได้แก่ ไม่พร้อมเข้าสู่วิชาชีพเมื่อเริ่มฝึกสอนและเสี่ยงตกเป็นเหยื่อนั้นนอกระบบ

“ฉันเห็นนักศึกษาออกฝึกสอนแล้วมีปัญหาเรื่องเงินค่าเดินทาง ค่าอาหาร บางรายต้องกลับมาขอยืมอาจารย์ นี่แสดงว่าเขาไม่ได้วางแผนการเงินสำหรับช่วงฝึกสอนเลย ทั้งที่รู้ล่วงหน้าหลายเดือนว่าจะต้องออกไป”

T5: ความสำคัญของความฉลาดรู้การเงินต่อความสำเร็จในวิชาชีพครู

อาจารย์เน้นย้ำผลบวกหลายมิติที่จะเกิดขึ้นเมื่อนักศึกษามีความฉลาดรู้การเงิน ทั้งการเรียนอย่างมีสมาธิ การวางรากฐานชีวิตที่มั่นคง และในมิติวิชาชีพครู คือ การเป็นแบบอย่างและสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการเงินให้นักเรียนได้อย่างน่าเชื่อถือ

“ครูที่มีปัญหานี้สินเรื่อรังจะพาตัวเองไปสู่ความเครียดและอาจสร้างปัญหาให้โรงเรียนได้ แต่ถ้าเราช่วยให้เขามีทักษะการเงินตั้งแต่เรียน เขาจะเข้าสู่วิชาชีพได้อย่างมั่นคงกว่า และยังสอนเรื่องนี้ให้เด็กได้ด้วย”

T6: ความต้องการและเนื้อหาที่ควรส่งเสริมในกิจกรรม

อาจารย์ระบุเนื้อหาที่จำเป็น 6 ด้านหลัก ได้แก่ การจัดการหนี้สิน การออมเพื่อเป้าหมาย การลงทุน เบื้องต้น การวางแผนเกษียณ การใช้เทคโนโลยีการเงินปลอดภัย และการจำลองงบประมาณในบทบาทครู โดยเสนอรูปแบบการสอนเชิงปฏิบัติเป็นหลัก

“ถ้าให้นักศึกษาจำลองว่าตัวเองเป็นครูที่เพิ่งได้รับเงินเดือนเดือนแรก แล้วต้องวางแผนว่าจะจ่ายอะไรบ้าง จะออมเท่าไร จะผ่อนอะไร มันจะทำให้เข้าใจความเป็นจริงมากกว่าการบรรยายทฤษฎีมาก” T7: แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

อาจารย์เสนอการปรับปรุงระบบที่ชัดเจน ทั้งการปรับเนื้อหาวิชาทักษะชีวิต การเพิ่มวิชาเลือกด้านการเงิน การสอดแทรกในวิชาชีพครู และที่สำคัญที่สุด คือ การเพิ่มระบบประเมินพฤติกรรมทางการเงินและการติดตามผลระยะยาว

“เราต้องประเมินให้ครบทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ไม่ใช่แค่ทดสอบว่ารู้เรื่องการเงินหรือเปล่า เพราะนักศึกษาอาจรู้แต่ไม่ได้ทำจริง ต้องติดตามว่าหลังจากเรียนรู้แล้วพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างไร”

2.3 กลุ่มที่ 3 นักศึกษาวิชาชีพครู

การสนทนากลุ่มกับนักศึกษาดำเนินการ 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 รูปแบบเผชิญหน้า ระยะเวลา 60 นาที และครั้งที่ 2 การสนทนากลุ่มออนไลน์แบบประสานเวลาผ่าน Google Meet โดยให้ตอบคำถามแบบไม่ระบุตัวตนผ่านกระดาน Padlet ระยะเวลา 60 นาที ใช้รอบคำถาม 11 ข้อ ซึ่งปรับจาก 15 ข้อให้เหมาะกับบริบทนักศึกษาผลการวิเคราะห์ RTA พบธีมหลัก 6 ธีม (T1 - T6)

T1: การตระหนักรู้และความสำคัญของความฉลาดรู้การเงิน

นักศึกษาทั้ง 32 รายแสดงความเห็นพ้องต้องกันว่าความฉลาดรู้การเงินมีความสำคัญสูงมากในชีวิตประจำวัน สารที่ปรากฏซ้ำมากที่สุด คือ การมองว่าเงินเป็น “ปัจจัยที่ 5” ของชีวิตยุคปัจจุบัน และนักศึกษาเชื่อมโยงความฉลาดรู้การเงินกับบทบาทวิชาชีพครูได้อย่างชัดเจน

“ปัจจุบันนี้การเงินแทบจะเป็นปัจจัยที่ 5 ในยุคนี้ เพราะทุก ๆ อย่างต้องมีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง เราควรใช้จ่ายให้เป็นสัดส่วน”

“มีความสำคัญมาก เพราะการเก็บออมต้องเริ่มจากตัวครูเองก่อน ถึงจะแนะนำผู้อื่นได้”

T2: ปัญหาและความท้าทายในการจัดการเงินของนักศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่รายงานว่ามีความมั่นใจในการจัดการเงินน้อยถึงปานกลาง ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ การซื้อของออนไลน์ที่ไม่จำเป็น ซึ่งนักศึกษานิยามอย่างตรงไปตรงมาว่าเป็นเรื่อง “กิเลส” ที่หักห้ามใจยาก นักศึกษาส่วนใหญ่ยังพึ่งพารายได้จากผู้ปกครองเป็นหลัก ทำให้ขาดประสบการณ์การจัดการเงินจริง

“น้อยมาก ๆ เพราะทุกวันนี้ยังต้องใช้เงินของผู้ปกครอง จะชอบมีปัญหาที่อยากได้อะไรเอาเลยโดยไม่วางแผน”

“การซื้อของออนไลน์ เพราะเข้าถึงง่าย เห็นทุกวัน ล่อตาล่อใจ”

T3: ทักษะการวางแผนและการออมที่ต้องการพัฒนา

เมื่อถามถึงความสามารถในการวางแผนการเงิน นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบว่าอยู่ระดับปานกลางและต้องการพัฒนา มีเพียงส่วนน้อยที่สามารถออมได้อย่างสม่ำเสมอ นักศึกษาบางรายเริ่มรู้จักทฤษฎีและแนวทางการเงินแล้ว แต่ยังขาดวินัยในการปฏิบัติจริง

“ใช้ทฤษฎี รายได้ - เงินออม = รายจ่าย สิ่งที่ยากปรับปรุง คือ ไม่เอาเงินออมออกมาใช้”

T4: บทบาทของสภาพแวดล้อมต่อพฤติกรรมการเงิน

นักศึกษาสะท้อนอิทธิพลสภาพแวดล้อมทั้ง 2 ด้าน ครอบครัวมีบทบาทเป็น “แรงขับเคลื่อน” ทั้งด้านการเงินและคำสอนความประหยัด ขณะที่เพื่อนมักมีบทบาทตรงกันข้ามในแง่การชักชวนกินและช้อปปิ้ง

“ครอบครัวให้รายได้ ส่วนเพื่อนพาใช้เงิน”

“เพื่อนกินเราก็ต้องกิน หักห้ามใจไม่ได้ สังคมใหญ่ใช้เงินเยอะ สังคมเล็กใช้น้อย”

T5: ความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

นักศึกษาทุกรายเห็นว่าการเรียนรู้ด้านการเงินในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถช่วยพัฒนาทักษะได้ เนื้อหาที่ต้องการสูงสุด คือ การลงทุน ซึ่งถูกกล่าวถึงซ้ำในทุกคำถาม ทั้งหุ้น กองทุนรวม ทอง นอกจากนี้ ยังต้องการรูปแบบการสอนเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงทันที

“สอนแบบปฏิบัติจริง เช่น การลงทุน หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอบรม”

“ทุกอย่างขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเรา แม้รู้แต่ไม่ลงมือทำก็ไม่ได้ผล” T6: ประโยชน์ที่คาดหวังจากความฉลาดรู้การเงิน

นักศึกษาคาดหวังว่าความฉลาดรู้การเงินจะนำไปสู่ความมั่นคงในอนาคต ไม่ต้องเป็นภาระครอบครัว ทำงานได้อย่างมีความสุข และในมิติวิชาชีพครูสามารถแนะแนวนักเรียนได้จากประสบการณ์จริง

“ถ้ามีความรู้ด้านการเงินจริง ๆ ก็อาจกลายเป็นครูด้านการเงินในอนาคต”

“ใช้เงินเป็น ทำงานได้อย่างมีความสุข ไม่เครียด”

3. ผลการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้วิจัยนำอิมจากการวิเคราะห์รายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 19 อิม (ผู้บริหาร 6 อิม อาจารย์ 7 อิม และนักศึกษา 6 อิม) มาเข้าสู่กระบวนการสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Cross-group Synthesis) ตามแนวทาง Framework Analysis โดยพิจารณาความหมายและสาระสำคัญของแต่ละอิม จัดกลุ่มอิมที่มีความหมายใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน และจัดทำเมทริกซ์เปรียบเทียบอิม × กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระบุจุดบรรจบและจุดแตกต่างของมุมมองระหว่างกลุ่ม ผลการวิเคราะห์พบประเด็นหลัก 9 อิม จำแนกเป็น 2 ระดับฉันทามติ ได้แก่ อิมร่วมที่ปรากฏในทุกกลุ่ม จำนวน 5 อิม และอิมร่วมเฉพาะ 2 กลุ่ม จำนวน 4 อิม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เมทริกซ์อิม × กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: จุดสอดคล้องและจุดแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ประเด็นหลัก	ผู้บริหาร	อาจารย์	นักศึกษา	การปรากฏ
อิมร่วมทั้ง 3 กลุ่ม				
1. ข้อจำกัดโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร	ภาระหนักติดสูง ขาดระบบติดตามและประเมินผล	เนื้อหาไม่ครอบคลุม ไม่บูรณาการทักษะชีวิตการเงิน	เนื้อหาที่เรียนไม่ตรงกับความต้องการใช้จริง	ทุกกลุ่ม

หมายเหตุ: เครื่องหมาย “—” หมายถึง ไม่ปรากฏอิมดังกล่าวในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้น

ตารางที่ 2 เมทริกซ์อิ้ม × กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: จุดสอดคล้องและจุดแตกต่างระหว่างกลุ่ม (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ผู้บริหาร	อาจารย์	นักศึกษา	การปรากฏ
2. การบูรณาการในบริบท	เน้นประยุกต์ใช้ บูรณาการ	ใช้กรณีศึกษา เน้น	ต้องการเนื้อหาเชิงปฏิบัติ	ทุกกลุ่ม
ครูและการประยุกต์ใช้จริง	ในวิชาพื้นฐาน	Learning by Doing	ตัวอย่างจากชีวิตจริง	
3. แรงจูงใจและการมีส่วนร่วม	นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญ	นักศึกษาขาดความ	ไม่มีแรงจูงใจ เพราะ	ทุกกลุ่ม
ร่วมของนักศึกษา	การมีส่วนร่วมต่ำ	กระตือรือร้น	ไม่เห็นประโยชน์ชัด	
4. ความต้องการทักษะและ	วางแผนรายรับ - รายจ่าย	การจัดการหนี้ การออม	การออม การลงทุน	ทุกกลุ่ม
ความรู้ด้านการเงิน	การออม การจัดการหนี้	เพื่อเป้าหมาย การลงทุน	(หุ้น กองทุน ทอง)	
	การลงทุน การวางแผนเกษียณ	การวางแผนเกษียณ การใช้	การป้องกันการโกง	
	การเงินดิจิทัล การป้องกัน	เทคโนโลยีการเงินปลอดภัย	ออนไลน์	
	ภัยไซเบอร์ การวางแผนชีวิต	การจำลองงบประมาณ		
	ช่วงเริ่มทำงาน	ในบทบาทครู		
5. กลยุทธ์สนับสนุนการ	เวิร์กช็อป เว็บไซต์ ระบบ	อบรมเชิงปฏิบัติการ สื่อ	กิจกรรมเชิงปฏิบัติและ	ทุกกลุ่ม
พัฒนาในรูปแบบยืดหยุ่น	พี่เลี้ยง Co-learning Space	ดิจิทัล ระบบที่ปรึกษา	เกมการเรียนรู้	
อิ้มร่วมเฉพาะ 2 กลุ่ม				
1. ข้อจำกัดด้านทรัพยากร	ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน	ขาดความเชี่ยวชาญ	-	ผู้บริหาร +
และบุคลากร	ขาดทรัพยากรและเครื่องมือ	ทักษะการสอนด้านการเงิน		อาจารย์
		ไม่เพียงพอ		
2. ผลกระทบต่อคุณภาพ	มีหนี้ Dropout ภาพลักษณ์	ส่งผลต่อความพร้อมฝึกสอน	-	ผู้บริหาร +
บัณฑิตและภาพลักษณ์	สถาบันเสีย			อาจารย์
สถาบัน				
3. ปัจจัยครอบครัวยุคและ	ครอบครัวยุคไม่ส่งเสริมการออม	-	ครอบครัวยุคไม่สนับสนุน	ผู้บริหาร +
สังคมที่เป็นอุปสรรค	วัฒนธรรมบริโภค		ค่านิยมใช้จ่ายสูง	นักศึกษา
4. ประสบการณ์เชิงลบกับ	-	เคยจัดแล้วนักศึกษาไม่เข้าใจ	เคยเรียนแต่รู้สึก	อาจารย์ +
การเรียนรู้การเงินที่ผ่านมา		ความล้มเหลวของกิจกรรมเดิม	ไม่เกี่ยวข้อง เนื้อหา	นักศึกษา
			เข้าใจยาก	

หมายเหตุ: เครื่องหมาย “—” หมายถึง ไม่ปรากฏอิ้มดังกล่าวในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้น

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์อิ้ม × กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถจำแนกประเด็นหลัก 9 อิ้ม เป็น 2 ระดับชั้นตามที่มีนัยสำคัญต่อการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

3.1 อิ้มร่วมที่ปรากฏในทุกกลุ่ม

อิ้มร่วมที่ปรากฏในทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 อิ้ม ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 3 กลุ่ม คือ

ประเด็นแรก คือ ข้อจำกัดโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร ที่ทั้ง 3 กลุ่มเห็นพ้องว่าหลักสูตร ปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมและไม่บูรณาการความฉลาดรู้การเงินอย่างเป็นระบบ

ประเด็นที่สอง คือ การบูรณาการในบริบทครูและการประยุกต์ใช้จริง ที่ทุกกลุ่มเสนอตรงกัน ให้เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จริงในบริบทวิชาชีพครู

ประเด็นที่สาม คือ แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ที่ทุกกลุ่มยอมรับว่าเป็น ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของกิจกรรม

ประเด็นที่สี่ คือ ความต้องการทักษะและความรู้ด้านการเงิน ซึ่งครอบคลุมการวางแผนการเงิน การออม การจัดการหนี้ การลงทุน และการเงินดิจิทัล โดยมีจุดเน้นที่ต่างกันตามมุมมองของแต่ละกลุ่ม

ประเด็นที่ห้า คือ กลยุทธ์สนับสนุนการพัฒนาในรูปแบบยืดหยุ่น ที่ทุกกลุ่มเสนอรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เวิร์กช็อป สื่อดิจิทัล ระบบที่ปรึกษา และเกมการเรียนรู้

3.2 อิมรวมเฉพาะ 2 กลุ่ม

อิมรวมเฉพาะ 2 กลุ่ม จำนวน 4 อิม สะท้อนปัจจัยบริบท (Contextual Factors) ที่ปรากฏเฉพาะในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่ม ซึ่งจะต้องนำมาคำนึงถึงในการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของสถาบันผลิตครู 1) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร ที่ปรากฏในมุมมองของผู้บริหารและอาจารย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนโดยตรง สะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบที่นักศึกษามองไม่เห็น 2) ผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตและภาพลักษณ์สถาบัน ที่ปรากฏในกลุ่มผู้บริหารและอาจารย์เช่นกัน สะท้อนความกังวลในระดับสถาบันต่อผลกระทบระยะยาวจากการขาดความฉลาดรู้การเงิน 3) ปัจจัยครอบครัวยุคใหม่ที่เป็นอุปสรรค ที่ปรากฏในมุมมองของผู้บริหารและนักศึกษา สะท้อนการรับรู้ร่วมกันต่อบทบาทของสภาพแวดล้อมภายนอกต่อพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษา และ 4) ประสบการณ์เชิงลบกับการเรียนการเงินที่ผ่านมา ที่ปรากฏในกลุ่มอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายกลุ่ม พบว่า แต่ละกลุ่มมีมุมมองเฉพาะที่สะท้อนบทบาทของตนในระบบการผลิตครู กลุ่มผู้บริหารพบ 6 อิมที่เน้นมุมมองเชิงโครงสร้างและนโยบาย ทั้งข้อจำกัดของหลักสูตร ผลกระทบต่อภาพลักษณ์สถาบัน และกลยุทธ์เชิงระบบ สอดคล้องกับที่ สุรน วงศ์แดง ชี้ว่าหลักสูตรครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของไทยส่วนใหญ่ยังไม่บรรจุรายวิชาการเงินส่วนบุคคลอย่างเป็นระบบ ทำให้การพัฒนาความฉลาดรู้การเงินของนักศึกษาวิชาชีพครูยังเป็นช่องว่างเชิงนโยบายที่สำคัญ (สุรน วงศ์แดง, 2568) ขณะที่กลุ่มอาจารย์พบ 7 อิม ซึ่งมากกว่ากลุ่มผู้บริหาร 1 อิม สะท้อนว่าอาจารย์มองเห็นรายละเอียดเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ลึกกว่า โดยเฉพาะอิมข้อบกพร่องทางความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิรินุช อินละคร ที่พบว่า นิสิตปริญญาตรีไทยมีความรู้ทางการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะเรื่องการลงทุน อัตราเงินเฟ้อ และดอกเบี้ยทบต้น (ศิรินุช อินละคร, 2563) และสอดคล้องกับพัชรภา อินทพรต และคณะ ที่พบว่า ด้านความรู้ทางการเงินของนักศึกษาปริญญาตรีอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับด้านเจตคติและพฤติกรรม (พัชรภา อินทพรต และคณะ, 2566ก)

นอกจากนี้ การที่อาจารย์วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็น 2 ระดับ คือ ระดับครอบครัว/สังคม และระดับระบบการศึกษา ยังสอดคล้องกับมุมมองของ สุรน วงศ์แดง ที่ระบุว่าปัญหาความฉลาดรู้การเงินของนักศึกษาครูมีรากเหง้ามาจากทั้งครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมการออม และหลักสูตรที่ไม่บรรจุเนื้อหาการเงินส่วนบุคคล (สุรน วงศ์แดง, 2568) สำหรับกลุ่มนักศึกษาพบ 6 อิมที่สะท้อนมุมมองของผู้เรียน จุดเด่นที่ปรากฏ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีเห็นว่าเงินเป็น “ปัจจัยที่ 5” ของชีวิตและเชื่อมโยงกับบทบาทวิชาชีพครูได้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม นักศึกษายอมรับว่าตนเองยังขาดวินัยในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนช่องว่างระหว่าง “ความรู้” และ “พฤติกรรม” ที่ปรากฏ

ในวรรณกรรมไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในงานของ พัทธราภา อินทพรต และคณะ ที่พบว่า แม้นักศึกษามีเจตคติทางการเงินในระดับมาก แต่ความรู้ทางการเงินยังอยู่ในระดับน้อยที่สุด (พัธราภา อินทพรต และคณะ, 2566ก) สิ่งที่นักศึกษาในการวิจัยครั้งนี้สนใจมากที่สุด คือ เนื้อหาด้านการลงทุน (หุ้น กองทุนรวม ทอง) และต้องการการสอนเชิงปฏิบัติที่นำไปใช้ได้จริงทันที ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ กณิชา ศิริศักดิ์ และคณะ ที่พบว่า นิสิตครูมีความสนใจในการเรียนรู้ความฉลาดรู้การเงินดิจิทัลผ่านสื่อที่เป็นรูปธรรมและมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การ์ดเกม (กณิชา ศิริศักดิ์ และคณะ, 2567)

เมื่อสังเคราะห์ผลระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 3 กลุ่ม พบประเด็นหลัก 9 อีมี จำแนกเป็น 2 ระดับฉันทามติ มีนัยสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ในส่วนของอีมีร่วมที่ปรากฏในทุกกลุ่ม จำนวน 5 อีมี สะท้อนหลักการออกแบบที่ขาดไม่ได้ โดยเฉพาะประเด็นการบูรณาการในบริบทครูและการประยุกต์ใช้จริง และกลยุทธ์สนับสนุนการพัฒนาในรูปแบบยืดหยุ่น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ พัทธราภา อินทพรต และคณะ ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์สามารถยกระดับความฉลาดรู้การเงินของนักศึกษาได้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ (พัธราภา อินทพรต และคณะ, 2566ข) และสอดคล้องกับ รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ ที่พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการปรับตัวและความฉลาดรู้การเงินโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบผลพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญและคงทนในระยะติดตาม (รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ, 2567) รวมทั้งสอดคล้องกับ อรรถพล คณิตขรากร ที่พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนิสิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่าคะแนนความฉลาดรู้การเงินเพิ่มขึ้นทั้งภาพรวมและรายด้าน (อรรถพล คณิตขรากร, 2567) ซึ่งสะท้อนตรงกันว่า การเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านสถานการณ์จริงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความฉลาดรู้การเงินของนักศึกษาวิชาชีพครู ขณะเดียวกัน ประเด็นด้านความต้องการเนื้อหาที่ครอบคลุมการลงทุน การจัดการหนี้ และการเงินดิจิทัลในการวิจัยครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับการขยายมิติของความฉลาดรู้การเงินสู่ยุคดิจิทัลในงานของ กณิชา ศิริศักดิ์ และคณะ ที่พัฒนาการ์ดเกมเพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลของนิสิตครู (กณิชา ศิริศักดิ์ และคณะ, 2567)

ในส่วนของอีมีร่วมเฉพาะ 2 กลุ่ม จำนวน 4 อีมี สะท้อนปัจจัยบริบทที่ต้องนำมาคำนึงถึงในการออกแบบกิจกรรม โดยเฉพาะอีมีปัจจัยครอบครัวและสังคมที่เป็นอุปสรรค ซึ่งปรากฏในมุมมองของผู้บริหารและนักศึกษาตรงกัน สอดคล้องกับที่ สุธน วงศ์แดง ชี้ว่าครอบครัวที่ไม่ปลูกฝังเรื่องการเงินตั้งแต่เด็กเป็นรากเหง้าสำคัญของปัญหาความฉลาดรู้การเงินในนักศึกษาครู (สุธน วงศ์แดง, 2568) และสอดคล้องกับ ศิรินุช อินละคร ที่พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองส่งผลต่อทัศนคติทางการเงินของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญ (ศิรินุช อินละคร, 2563) การทำงานวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนได้ทั้งฉันทามติร่วมและจุดแตกต่างของมุมมองระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา จึงเป็นพื้นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของสถาบันผลิตครูในประเทศไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบประเด็นหลัก 9 ข้อ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้อที่ 1-5 เกี่ยวข้องกับบริบทและ 4-5 เกี่ยวข้องกับผลกระทบ

- 1) ข้อจำกัดโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 2) การบูรณาการในบริบทครูและการประยุกต์ใช้จริง 3) แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักศึกษา 4) ความต้องการทักษะและความรู้ด้านการเงิน และ 5) กลยุทธ์สนับสนุนการพัฒนาในรูปแบบยืดหยุ่น ซึ่งถือเป็นหลักการออกแบบที่ขาดไม่ได้สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตร และข้อที่ 6-9 เกี่ยวข้องกับผลกระทบ
- 4 ข้อ ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร 2) ผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตและภาพลักษณ์สถาบัน 3) ปัจจัยครอบครัวและสังคมที่เป็นอุปสรรค และ 4) ประสบการณ์เชิงลบกับการเรียนการเงินที่ผ่านมา ซึ่งถือเป็นปัจจัยบริบทที่ต้องคำนึงถึง โดยสรุป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 3 กลุ่มมีฉันทามติร่วมในการพัฒนาความฉลาดรู้การเงินผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการในบริบทวิชาชีพครู เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และมีระบบประเมินผลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สถาบันผลิตครูควรพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการเนื้อหาทางการเงินเข้ากับบริบทวิชาชีพครู โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น Problem-based Learning การจำลองสถานการณ์ในบทบาทครู และเกมการเรียนรู้ จัดเนื้อหาให้ครอบคลุมการวางแผนรายรับ - รายจ่าย การออม การจัดการหนี้ การลงทุน การเงินดิจิทัล และการวางแผนชีวิตช่วงเริ่มทำงาน ควบคู่กับการพัฒนาระบบสนับสนุนแบบยืดหยุ่นและระบบประเมินผลที่ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ พร้อมพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารและอาจารย์ด้านการเงินผ่านการอบรมและเครือข่ายความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากผลการวิจัยนี้เป็นเพียงขั้นแรกของการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น จึงควรดำเนินการใน 3 ทิศทาง ได้แก่ 1) การออกแบบและพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ใช้ผลการวิจัยนี้เป็นฐาน พร้อมประเมินประสิทธิผลในมิติความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมทางการเงิน 2) การศึกษาในบริบทสถาบันผลิตครูอื่น เพื่อตรวจสอบการถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) ของข้อค้นพบ และ 3) การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) ที่ติดตามพฤติกรรมทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียน ระหว่างเรียน และหลังเข้าสู่วิชาชีพ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กนิชชา ศิริศักดิ์ และคณะ. (2567). การพัฒนาการดเกมเพื่อส่งเสริมความรู้ทางการเงินดิจิทัลของนิสิตครู: การประยุกต์ใช้การวิจัยประสบการณ์ผู้ใช้. วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 4(2), 193-208.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). ศธ.ร่วมกับ 3 กระทรวงหลัก เครือข่ายสหกรณ์ จับมือแก้หนี้ครู ก้าวสู่ความยั่งยืน ด้วยหลักคิด WIN : WIN. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2568 จาก <https://www.moe.go.th/win-win/>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2565. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- พัชรภา อินทพรต และคณะ. (2566ก). ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันระดับอุดมศึกษาเอกชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(4), 1-14.

- _____. (2566ข). ประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันระดับอุดมศึกษาเอกชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(5), 376-390.
- รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ. (2567). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการปรับตัวและความฉลาดรู้ทางการเงินโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาหอพักชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 17(2), 19-37.
- ศิรินุช อินละคร. (2563). การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, 6(2), 78-90.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2567. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุธน วงศ์แดง. (2568). ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักศึกษาครู: กลยุทธ์และแนวทางการเสริมสร้างความพร้อมสู่วิชาชีพในยุคดิจิทัล. วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์, 5(1), 101-115.
- อรรถพล คณิตขจร. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนิสิตวิชาชีพครู. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 14(2), 319-333.
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). Thematic analysis: A practical guide. London: SAGE Publications.
- Gale, N. K. et al. (2013). Using the framework method for the analysis of qualitative data in multi-disciplinary health research. BMC Medical Research Methodology, 13, 117. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-13-117>.
- Hastings, J. S. et al. (2013). Financial literacy, financial education, and economic outcomes. Annual Review of Economics, 5, 347-373. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-082312-125807>.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2015). Focus groups: A practical guide for applied research. (5th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. Journal of Economic Literature, 52(1), 5-44. <https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5>.
- McKenney, S. & Reeves, T. C. (2012). Conducting educational design research. London: Routledge.
- OECD. (2023). OECD/INFE 2023 international survey of adult financial literacy. Paris: OECD Publishing.
- Stewart, K. & Williams, M. (2005). Researching online populations: The use of online focus groups for social research. Qualitative Research, 5(4), 395-416. <https://doi.org/10.1177/1468794105056916>.